

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący SSA Agata Regulska

Sędziowie: SA Andrzej Kot (spr.)

SO (del. do SA) Łukasz Franckiewicz

Protokolant: Katarzyna Szypuła

przy udziale Artura Jończyka prokuratora Prokuratury (...)

po rozpoznaniu 28 lutego 2023 r.

sprawy wnioskodawcy B. L.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z 21 września 2022 r. sygn. akt III Ko 615/21

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;

II. stwierdza, że wydatki postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

B. L. wniosła o zasądzenie dodatkowego odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za krzywdę za okres pozbawienia wolności E. K. w sprawie prowadzonej przez były Wojskowy Sąd Rejonowy we Wrocławiu z dnia 27 listopada 1951r. sygn. akt Sr 532/51 oraz z tytułu konsekwencji społecznych, zawodowych i osobistych skazania z powodów politycznych.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z 21 września 2021 roku, sygn. akt III Ko 615/21:

I. na podstawie art. 8 ust 1 i 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oddalił roszczenie wnioskodawcy;

II. na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten zaskarżył w całości pełnomocnik wnioskodawcy zarzucając:

1) brak możliwości powołania się na powagę rzeczy osądzonej wobec zasądzenia na rzecz poszkodowanego rażąco niskiego zadośćuczynienia i odszkodowania i tym samym konieczności rozstrzygnięcia o dodatkowym

zadośćuczynieniu i odszkodowania w oparciu o zasadę słuszności w oparciu o art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, ale przede wszystkim w oparciu o szeroko pojętą zasadę słuszności na podstawie art. 2, 19 i 77 Konstytucji RP,

2) brak możliwości powołania się na zasadę powagi rzeczy osądzonej z powodu błędnego przyjęcia, że aktualne postępowanie z wniosku skarżącego jest postępowaniem tożsamym z przedmiotem i zakresem, który został z mocą powagi rzeczy osądzonej rozstrzygnięty wyrokiem z dnia 14 stycznia 2003r. Sądu Okręgowego we Wrocławiu w sprawie III Ko 26/02/o w zakresie krzywdy i szkody poniesionych po wyjściu na wolność, a pozostających z bezpośrednim związkiem z wyrokiem skazującym oraz warunkami odbywania kary, które nigdy nie były przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia.

3) brak możliwości powołania się na zasadę powagi rzeczy osądzonej z powodu błędnego przyjęcia, że aktualne postępowanie z wniosku skarżącego jest postępowaniem toczącym się w oparciu o tę samą podstawę prawną, podczas gdy art. 8 ust. 1 ustawy lutowej uległ istotnej zmianie w związku z nowelizacją jego treści wprowadzonej ustawą z dnia 19 września 2007 r. oraz 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Stawiając te zarzuty skarżący wniósł o:

- 1) uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu celem kontynuowania postępowania,
- 2) zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
- 3) orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego w oparciu o art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego („ustawa lutowa”).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Podniesione w apelacji przez skarżącego zarzuty, w których zakwestionował przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że w sprawie wystąpiła ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej są o tyle nieuzasadnione, że Sąd Okręgowy nie umorzył postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Choć w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku wyraził określone zapatrywanie w tym zakresie, to jednak ostatecznie złożony wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie rozpoznał. Dokonał jego merytorycznej oceny, w następstwie której uznał, że nie zasługuje on na uwzględnienie, co spowodowało oddalenie zgłoszonych roszczeń. Mimo więc niezmienionej podstawy faktycznej zgłoszonych żądań – był nią wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu z dnia 27 listopada 1951r. w sprawie Sr 532/51, którym E. K. został skazany na 13 lat pozbawienia wolności z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 4 lat i przepadek całego mienia. – Sąd pierwszej instancji przyjął, że dokonywane w kolejnych latach zmiany treści przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jednolity Dz. U. z 2021 roku, poz. 1693 – dalej jako ustawa lutowa) spowodowały, że zmieniła się podstawa normatywna dochodzonych przez wnioskodawcę roszczeń, że uległa ona poszerzeniu z uwagi na wyraźne stwierdzenie przez ustawodawcę, że odszkodowanie przysługuje za poniesioną szkodę, a zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia (zmiana wprowadzona ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 roku o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – Dz. U. z 2019 roku, poz. 1952). Nie stwierdził tym samym, by zachodziły przeszkody procesowe do dochodzenia przez wnioskodawcę uzupełniającego odszkodowania i zadośćuczynienia. Pozostaje to w zgodzie ze stanowiskiem prezentowanym w apelacji przez pełnomocnika wnioskodawcy, który zarówno postawione zarzuty, jak i ich uzasadnienie zogniskował wyłącznie wokół tych zagadnień. To zaś oznacza, że nie

zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie, jak domagał się tego skarżący.

W apelacji skarżący nie zakwestionował wyraźnie stanowiska, które legło u podstaw podjętego rozstrzygnięcia, a mianowicie, że wnioskodawca nie wykazał w toku postępowania, by z uwagi na zmienioną podstawę prawną zachodziły przesłanki przemawiające za zasądzeniem na jego rzecz dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia, ponad to, które uzyskał uprzednio na mocy wyroku z dnia 14 stycznia 2003r. Sądu Okręgowego we Wrocławiu w sprawie III Ko 26/02/o

Autor apelacji stwierdza jedynie, że E. K. po wyjściu na wolność nadal ponosił konsekwencje wynikające z wykonania kary w tym zawodowe, zdrowotne i społeczne. Do kwestii tych odniósł się jednak Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Nie stracił z pola widzenia, że po opuszczeniu zakładu karnego E. K. powrócił do miejsca zamieszkania, jednak z uwagi na uprzednią karalność oraz stan zdrowia nie mógł znaleźć pracy. Po wyjściu na wolność E. K. zaczął mieć problemy psychiczne spowodowane przeżyciami z okresów przesłuchań i pobytu w zakładach karnych. Nasilenie choroby nastąpiło na początku lat 70, w związku z czym E. K. był w latach 1972-1975 oraz 1975-1979 w szpitalach psychiatrycznych tj. w Wojewódzkim Centrum (...) w S. oraz (...)Szpitalu (...) w B.. Zdiagnozowana u E. K. choroba psychiczna – schizofrenia oraz jego pobyty z nią związane w szpitalach psychiatrycznych miały związek z pozbawieniem go wolności w związku z wykonaniem wobec niego wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu z dnia 27 listopada 1951r. sygn. akt Sr 532/51.

Sąd pierwszej instancji nie zanegował więc tego, że pozbawienie wolności powodowało dla wnioskodawcy ogromne cierpienia tak fizyczne, jak i psychiczne.

B. L. i jej brat R. K. wystąpili jednak wcześniej do Sądu Okręgowego we Wrocławiu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne pozbawienie wolności E. K. a ich wniosek powyższe, bezsporne okoliczności podnosił.

Wyrokiem z dnia 14 stycznia 2003 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie III Ko 26/02/o na podstawie art.8 ust.1 ustawy z dnia 23.02.1991r. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców B. L. i R. K. kwoty po 42.382,89 zł wraz z ustawowymi odsetkami licząc od dnia uprawomocnienia się wyroku, oddalając dalej idące żądanie wnioskodawców.

Kwot przyznanych z tego tytułu wnioskodawczyni nie zakwestionowała – orzeczenie uprawomocniło się po upływie siedmiu dni. Przyznane wówczas zadośćuczynienie uwzględniało tak fakt skazania, jak i odbycia kary. Uwzględniało także wszelkie tego następstwa jakie nastąpiły do 14 stycznia 2003r .

W toku postępowania – zarówno przed Sądem pierwszej instancji, jak i w postępowaniu odwoławczym, w apelacji) nie wykazano konsekwencji, jakie wnioskodawca miał ponieść w następstwie wydania wyroku i jego wykonania, takich przy tym, które wykraczałyby poza przyznane już zadośćuczynienie.

Ma rację Sąd Okręgowy wywodząc, że przepis art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie znajduje w tym przypadku zastosowania.

Należy zauważyć, że ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego weszła w życie z dniem 24 maja 1991 r. i w art. 8 ust. 1 tej ustawy przyznano prawo do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę osobom, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia.

Ten właśnie przepis stał się podstawą dochodzenia przez wnioskodawczynię i jej brata roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu w sprawie III Ko 26/02/o.

Zgodnie z art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest możliwe zasądzenie

uzupełniającego zadośćuczynienia, gdy przemawiają za tym względy słuszności, ale wyłącznie w sytuacji, gdy prowadzone było już postępowanie o zasądzenie takiego odszkodowania (zadośćuczynienia) na podstawie przepisów "ogólnych" - obowiązujących w procedurze karnej. Dotyczy to przypadków gdy zasądzone tam odszkodowanie (zadośćuczynienie) jest niewystarczające, bowiem nie uwzględniało niepodległościowego aspektu działania osoby skazanej. Ustawodawca nakazuje więc w szczególnych przypadkach traktować "preferencyjnie" osoby, które spełniają wymogi przewidziane w ww. ustawie, biorąc pod uwagę patriotyczny aspekt ich działalności, względem osób spełniających wymogi ogólne (dające podstawę zasądzenia odszkodowania czy zadośćuczynienia), wynikające obecnie z art. 552 i n.k.p.k. (bądź z przepisów poprzednio obowiązujących por. postanowienie SN w sprawie IV KK 380/16).

Przepis art. 8 ust. 4 w żadnym wypadku nie pozwala na ponowne przyznawanie odszkodowania czy zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jeżeli na podstawie tego przepisu takie świadczenie było już przyznane.

Nie można więc na tej samej podstawie prawnej dochodzić ponownie tych samych roszczeń, jeżeli o tych roszczeniach zdecydował już wcześniej Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14 stycznia 2003 r. w sprawie III Ko 26/02.

Obecnie wnioskodawczyni nie podnosiła żadnych nowych okoliczności, które pozwalałyby potraktować jej żądania jako nowe, co do których nie orzekł Sąd w sprawie III Ko 26/02/o. Podstawy dochodzonych aktualnie roszczeń nie może stanowić podnoszona we wniosku okoliczność, że zasądzona wyrokiem z dnia 14 stycznia 2003r. kwota była i jest rażąco niska.

Powołane wyżej orzeczenie z 14 stycznia 2003r. jest prawomocne formalnie (res iudicata) oraz materialnie (ne bis in idem). W przepisie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej określony został wyjątkowy wypadek pozwalający na przełamanie zasady ne bis in idem, ale jak już wyżej wskazano wyłącznie wtedy, gdy przed wejściem w życie tej ustawy bądź jej zmiany we wrześniu 2007 r. dana osoba uzyskała odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania.

Z tych wszystkich powodów wniesiona apelacja nie mogła zostać uwzględniona.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 13 ustawy lutowej.

SSA Andrzej Kot	SSA Agata Regulska	SSO Franckiewicz	(del.)Łukasz
------------------------	---------------------------	-----------------------------------	---------------------